

**SZOMBATHELY VÁROS KÖZKÚTJA.** Szombathely városa hatszáz koronás pályadíjat tűzött ki a Horvát Boldizsár-terén fölállítandó Kupai közút tervére. Erre a pályázatra két tervezet érkezett be az Országos Iparművészeti Múzeumhoz és a jury január hó 11-ikén döntött a sorsuk fölött. A jury tagjai voltak Ehen Gyula szombathelyi polgármester, elnök, Förk Ernő műépítész, Márkus József főpolgármester, Radisics Jenő miniszteri tanácsos, az Iparművészeti Múzeum igazgatója, Tóth István és Mátray Lajos szobrászok. A bizottság a pályadíjat egyhangulat a „Szigonyvető“ jellegű pályamunkának ítélte oda, a melyet Szily Károly fehérmegyei moóri szobrász készített. Ennek a tervezete alapján építik meg a közkutat némi változtatással. A két pályamunka tíz napig látható az üllői-úti iparművészeti palotában.

## KÜLFÖLD.

**A BÉCSI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS.** A karácsonyi vásár idejében nyílik meg évenként az Osztrák Iparművészeti Múzeum kiállítása, a mely magában foglalja az osztrák iparművészet egy évi termelésének színe-javát, s ezért ezekből a kiállításokból jól ítélhető meg az osztrák művészi ipar fejlődésének menete, ép úgy, mint nálunk, a hol szintén a karácsonyi kiállítások legmegbízhatóbb hévmérői a hazai iparművészetnek. Az idei kiállítás — aratási tudósítók kifejezésével élve — gyöngén közepesnek mondható. Sok közepes színvonalú munka között kitűnő alig akad. A bútorigar itt is a túlnyomó, s a többi iparág általában szegényesen van képviselve. Ha összehasonlítjuk ezt a kiállítást az előző két-három évben rendezett kiállításokkal, konstatálhatjuk, hogy az Olbrich-Hoffman és Moser által oly nagy hévvel s elég ügyesen bevezetett sajátos bécsi modern bútorstílus ma már alig talál művelőkre. Egy-két szobában még kísért Olbrich szelleme, — de a matadorok: Portois és Fix, Járayék, Pospischil, Ungethüm stb. részben a harmincas évek Biedermeier stílusát többé-kevésbé módosított alakban elevenítik föl, részben pedig hűségesen

másolgatják az angol bútormestereket, ezért eredeti ötletet alig találunk a kiállításon. A mi kevés önálló gondolatra valló munka akad, abban pedig nincs köszönet. Így pl. az egyik — nálunk újabban gyakran emlegetett bécsi bútorcégnek — az az ötlete, hogy egy férfi hálószobán úgy alkalmazza a sárgaréz vereteket, mint a hogy a szivartárcákon szokásos, brutálisan hatott. Mellesleg említem, hogy ugyanaz a cég Jenő herceg palotájának egy óriási barokkstílusú termét másolta, azzal a szolgálai hűséggel, a mit sokan oly sokra tartanak nála. És ezt a monstruózus termet — mint hallom — legközelebb Budapesten is ki fogja állítani. Eddigi sikerei után valószínű, hogy azon túl is ad. Általában azonban mondható, hogy a kiállított szobaberendezések jeles kidolgozású munkák s nem legkisebb érdemük a készítőjüknek, hogy a célszerűség követelményeit ritkán tévesztik szem elől. Egy nálunk is szereplő bécsi szőnyeggyár, Otto Eckmann berlini professzor tervei nyomán, egy sorozat csomózott szőnyeget állított ki, de ezek között kevés az igazán jó munka. A színek többnyire keresetten bágyadtak s a rajzuk telve túlzásokkal. Porcellán s faience alig volt a kiállításon. Wahliss, Zsolnay eozin vázáinak egy csekély sorozatát mutatta be, a melyeknek versenytársuk úgyszólván nincs. A mi pedig ékszerművekből egy-két vitrinában akadt, szolgálai — de gyöngé — utánzata Lalique művészetének. Legtöbb találékonyt mutattak a bőrdíszművek és a rézből domborított dísz tárgyak. E szakmákból ránk nézve igen tanulságos munkákat foglalt magában, a különben meglehetősen jelentéktelen kiállítás. Gy. K.

**A TORINÓI IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁS.** A többfelől beérkezett hírek szerint valamennyi kulturnemzet teljes erővel azon munkálkodik, hogy minél impozánsabban mutassa be iparművészetét az április havában megnyíló nemzetközi kiállításon. Az angol csoport rendezőségének élén Walter Crane áll, a ki maga tervezte az installációt. Részt vesz angol művészek között Voysey, Anning Bell, Heywood Summer, Ashbee, továbbá képviselve lesz a londoni „Arts and Crafts Exhibition Society“ és az „Arts Schools“. A franciák 2500<sup>2</sup> méternyi területet fognak betölteni; a kiállítók névsorában van Lalique, az ékszerészek királya, Gallé, Roty, Gérome Bing (l'Art

nouveau), Mayer Gräfe (Maison Moderne), Majorelle, Bigot, Barbedienne, stb. Az osztrák csoport főrendezőjének, A. v. Scala udvari tanácsosnak, az osztrák kormány nagy összegeket bocsátott rendelkezésére, s ismerte Scala ügybuzgalmát s erélyét, biztosra vehető, hogy az osztrák csoport magas színvonalú lesz. Az installációt Baumann építész tervezi, a kinek e téren a párisi világkiállításon nagy sikerei voltak. Önálló pavillonban egy teljesen berendezett előkelő nyaralót fognak bemutatni s ezen kívül a báró Myrbach igazgatása alatt álló, teljesen újjászervezett iparművészeti iskolák is nagyobb szabású csoporttal vesznek részt. Svédország külső pavillonja a nagy hírre kapott A. Boberg építésznék terve nyomán készül. A német kormány eddig 50.000 márkát adott a német csoport költségeire s ezenfelül fedezi az összes szállítási és biztosítási költségeket. A német osztály szervezését a „Verband deutscher Kunstgewerbevereine“ vállalta magára; a végrehajtó bizottság élén H. E. Berlepsch Valendas áll. De a legnagyobb érdeklődésre számíthat Belgium, a mely tudvalevően a párisi kiállításon alig szerepelt, s a mely nyilván mulasztását akarja helyrehozni. A csoport rendezői között van Horta, Mans, Systeman, Crespin, Sneyers s mások. Amerika, Dánia és Németalföld tudvalevően a magyar\* csoport szomszédságában lesznek, a mely utóbbinak mintegy 600<sup>2</sup> méternyi terület jutott.<sup>3</sup>

**MŰVÉSZI FÉNYKÉPEK KIÁLLÍTÁSA.** Torinóban a tavasszal nagy nemzetközi kiállítást rendeznek művészi fényképekből. A rendezőség meghívta a kiállításra a budapesti Foto-Klub-ot is, a magyar műkedvelő fényképezők országos egyesületét. Az egyesület azokból a fotográfákból, a melyeket Torinóba szándékozik küldeni, előbb itt a fővárosban országos kiállítást rendez. A kiállításon résztvehetnek mindazok, a kik a fotográfózással foglalkoznak akár hivatásból, akár pedig kedvtelésből. A képeket e hónap végéig az egyesület helyiségébe lehet küldeni (Egyetem-tér 5. sz.). A torinói kiállításra küldendő képek megbírálására alakult zsüri tagjai a következők: Esterházy Mihály gróf, hatvani Gaál

\* A torinói kiállítás magyar csoportjának előkészületeiről a hivatalos rovatban számolunk be.  
A szerk.

Adorján és Müller Bertalan választmányi tagok, Rauscher Lajos és Czigler Győző műegyetemi tanárok. A kiállítás a nagyközönség számára február elsején nyílik meg és egész hónapra át megtekinthető.

**AZ IDEGEN IPARMŰVÉSZET AZ 1900. ÉVI PÁRISI VILÁGKIÁLLÍTÁSON FRANCIA VILÁGÍTÁSBAN.** A Revue des Arts décoratifs nemrégiben közölte Georges Berger-nek, az Union central des Arts décoratifs elnökének az Union közgyűlésén tartott beszédét, a mely nagy meglepéssel konstatálja a francia iparművészetnek a többi nemzetek iparművészete feletti nagy fölényét. A nagy tekintélyű férfiú, reánk nézve is érdekes beszédének ide vágó része szabad fordításban a következő:

„Tagadhatlan tény, hogy a művészetnek az iparra való alkalmazásában való fölényünk ezuttal is diadalmasan megállta a helyét. A kiállításon nyilvánvaló lett, hogy mely fokig tudjuk föntartani uralmunkat a díszítő művészet összes ágában, bebizonyosodott az is, hogy a mi fényüzési cikkeink (articles de goût) a bútortat s általában a lakásberendezés terén, a fényezésnek és a kényelemnek legmagasabb igényeit ki tudják elégíteni, sőt, hogy különösen az ékszerek s a pipereárúk terén a divatot irányítjuk.

A külföldi művészi iparosok, állami támogatással, vagy hazafias magánadományok révén, nagyszerűen felszerelt iparművészeti iskolákat és múzeumokat kaptak, a melyekben az úgynevezett hagyományos stílusú műveket gyűjtötték egybe, úgyszintén azokba belefoglalták a jelenkor legkiválóbb s legtöbb művészi találmányosságát mutató alkotásokat. Mind e mellett, a mi iparművészeti műhelyeink vetélytársak nélkül állanak, noha úgyszólván csupán a maguk erejére vannak utalva s iparművészeti iskoláink a szükséges eszközök és helyiségek híján, nagy nehézségekkel küzdenek, hogy a jelenkori igényeknek megfelelően fejlődjenek s a művészi szakoktatásnak kiegészítésére szolgáljanak. Nemzeti iparművészeti múzeumunknak megnyitása is késik, és pedig a múzeum szervezőinek akaratától nem függő okok miatt.

Az idegen iparművészeti munkákon művészi sajátosság és eredetiség csak nagy ritkán nyilvánul s akkor is sok esetben kételkednünk kellett annak tiszta forrásában. Az bizonyos, hogy a készítőik oda törekszenek, hogy minket utánozza-

nak, sőt hogy lehetőleg felülmuljanak munkáikkal, de a mit produkálnak, az csak halvány s messze elmaradó utánczata olyan dolgoknak, a melyek alkotásánál nemzeti zseniálitásunk közreműködött.

Az Esplanade des Invalidesen lefolyt nemzetközi verseny a francia iparművészetnek óriási diadalával végződött. Véget vetett az általános nyugtalanságnak, a mit a nagy garral hirdetett készülődések nálunk ébresztettek. Látjuk immár, hogy nincs mitől tartanuk; de nem volna okos dolog, ha elbizakodnánk. Mert bár külföldi versenytársaink lojálisan beismerték fölényünket, de nem leplezhették bosszúságukat s abbeli törekvésüket, hogy kezeinkből kiragadják a kormányzó pálcát, a mit még ma büszkén hordhatunk.

Nem kívánunk e beszéd egyes állításainak cáfolásába bocsátkozni s csupán arra a megjegyzésre szorítkozunk, hogy a beszédben jellemző példáját látjuk, a franciák túlzó sovinizmusának.

**IPARMŰVÉSZETI MESTERISKOLÁ-t** nyitott Münchenben, január hó 3-ikán, Herrmann Obrist, az ismert szobrász és iparművészeti tervelő, szövetkezve W. v. Debschitz festőművésszel. A kurzus tanterve a fősúlyt a gyakorlati iparművészeti tervelésre fekteti, e mellett kiterjed az aktrajzolásra, plasztikára, a táj- és figurális festésre, de „lehetőleg elkerüli a díszítő művészet egyes ágainak mesterseges különválasztását. Fejlesztetni akarja a tanulóknban szunnyadó sajátos tehetségeket, hogy őket mielőbb önálló alkotásokra képesítse; ébrentartani s fokozni a művészi munka iránti kedvet, s serkenteni a pozitív tevékenységre.“ A kurzus kapcsán előadások vannak vetített képekkel.

**GEORGE DE FEURE.** A franciáknak újabban sok szerencsés kezű művészők támadt, a kik tehetségökkel fényesen ellentálltak a kontinensre diadalmasan bevonuló angol iparművészet hódításainak. Ezek egyike de Feure is, a ki nemcsak elragadó fantáziájával, nagyszerű rajzbeli készségével és finom graciózus felfogásával küzd sikeresen a francia szellem érvényesüléseért az idegen ellen, hanem szokatlan nagy termelőképességével egy önálló iskolaszerű csoportot is birt alakítani már maga körül. Alig öt éve fejt ki pedig csak tevékenységet az iparművészet terén. Az alatt azonban változatos ágak és technikák számtalan

sorát művelte az ő sajátos egyéni módorában. Ismeretesek bútorai, szőnyegek, tapétái, szövetei, üvegablakai, hímzései, porcellánjai, fémipari alkotásai, könyvdíszeti stb. stb. Legújabb nagy munkája a párisi Konss-féle vendéglő belső díszítése és felszerelése.

**A MŰVÉSZI NEVELÉS** kérdésével foglalkozó s Drezdában, szeptember hó folyamán megtartott kongresszus mindenféle nagy érdeklődést keltett a fölvetett fontos kérdések iránt. Ezért a rendezők elhatározták, hogy a kongresszusról szóló részletes jelentést kézikönyv alakjában kiadják, a mely *Kunsterziehung* cím alatt R. Voigtländer lipcsei könyvkiadónál megjelent. Kívánatos, hogy ez az érdekes mű a magyar családok és tanférffak körében minél inkább terjedjen.

**DOROTHEUM** cím alatt állami költségen a bécsi Dorotheengasseban nagy árverelési házat akarnak építeni, a melyben, a párisi Hôtel Drouot-nak mintájára, kiválóbb műtárgyakat fognak nyilvánosan árverelni.

**MŰVÉSZETI AKADEÉMIA VARSÓBAN.** Az orosz kultuskormány elhatározta, hogy Varsóban legközelebb művészeti akadémiát alapít. Ez idő szerint Oroszországban csupán egy művészeti akadémiája van, a sz.-pétervári, a melyet a lengyelek alig látogatnak.

**HENRY VAN DE VELDE.** A belgáknak ez a Németországba szakadt nagy művésze újabban irodalmi téren is nagyobb szabású akcióra készül a modern iparművészet érdekében. A darmstadti Koch-céghez csatlakozik társszerkesztőnek az Innen-Dekoration című folyóirathoz. Gondjaiba veszi annak nemcsak művészi kiállítását, hanem szövegi részét is és a közös erővel szerkesztett lapot francia és angol nyelven is megjelentetik a némettel egyidejűleg. A nevezett folyóirat ez évi januári számában már programot nyújt van de Velde nagyszabású terveiről s ha sikerül ígéreteit beváltania, a német iparművészetre való irányító kihatása a jövőben nagy horderejű lesz.

**A DARMSTADTI MŰVÉSZ-KOLÓNIA VÁLSÁGA.** Darmstadtól jelentik, hogy az odavaló művész-kolónia, a mely a nagyherceg támogatásával és a közönség lelkes pártolásával alakult meg, feloszlik.

A művészek a nagyherceg védőségével kiállítás is rendeztek, de Ernő Lajos nagyherceg — hír szerint személyi természetű okok miatt — megvonta támogatását, s ennek következtében már értesítették is a művészeket, hogy a kiállítást időnek előtte bezárják. Ez a társaság valószínű feloszlásának az oka.

**BOTFEJEK.** A francia Art et Décoration című folyóirat különféle pályázatokat szokott hirdetni iparművészeti tervezetekre, melyeknek tárgya rendszeresen a gyakorlati élet szükségleteinek kielégítését célozza. Puskaagy, pecsétnyomó, fali sablon és friz eredményes pályatétel után legutolsó számában (1902. janvier) egy botfej pályázatról számol be. Igazán bámulnunk kell nekünk, hogy annyi szép és művészi munka halmozódik össze egy egyszerű pályázatra a franciáknál. Nem elkapkodott vázlatyszerűségekkel versenyeznek a díjért, hanem komoly és minden részletében átgondolt munkával. Félicien Ledresseur botfejei nyerték az első díjat, művei a kellemes, fogait kínáló és elegáns művészetet lehellő botfejek mintaképei. Cossard és Chauvet pályaművei is igen figyelemre méltók. Legalább is meg lehet tanulni belőlük, hogy az anyag érvényesülése és a cél kifejezése mellett a díszítésnek mily simulékonyssággal kell alkalmazkodni a gyakorlati kívánalmakhoz.

## SZAKIRODALOM.

**CZAKÓ ELEMÉR: A KÖNYVNYOMTATÁS ÉS KÖNYVDISZÍTÉS IPARMŰVÉSZE.** Budapest, Athenaeum. 1092. 57 szöveggéppel és három melléklettel.

Szerző feladatául tüzte ki a mult szemeltartásával ismertetni a könyvnyomtatás és könyvdiszítés művészetének mai állását, s egyúttal figyelmeztetni a hazai könyvpiart az új iparművészeti mozgalomban reá hármló kötelelısegekre. Buzgó tanulmányainak anyagát gondos elrendezésben nyújtja és kitűnő illusztrációkkal élénkíti. Óhajtandó volna azonban, hogy szerző e nagyfontosságú tárgyat nagyobb terjedelemben is kidolgozza.

Dolgozata négy fejezetre oszlik. Az

Magyar Iparművészet.

elsőben a betűvel foglalkozik. Végigkíséri azt fejlődése százados útjain, a mint a római írásból lassankint kifejlik a nyomdászat két fő típusa: az antiqua és a fraktur. Böven foglalkozik a legújabb mozgalommal, különösen Morris-szal, ki a XIX. sz. nyomdászatának művészietlen, elernyedtt formáival ellentétben új életet önt a betűk alakjába. A hazai viszonyok szegényességét hangsúlyozza, de utal a Korvin-codexekre s régi könyveinkre, melyekből típusaink felfrissítésénél merítenünk lehet. Kifejti a betűk szépségének általános elveit: a művésziesség és olvashatóság egyensúlyát, a betűtörzsek nyúlványainak mérséklését, a betűtestek egészséges teltségét, s végül kiemeli, hogy a nyomtatott betű regenerálására feltétlenül a kézíráshoz kell fordulnunk.

A második fejezet a szedéssel foglalkozik. Nem elégséges az egyes betűk szépsége, azok kapcsolatának is harmonikusnak kell lennie. Betűk csoportja a szó, szavak csoportja a sor és sorok csoportja az oldal. Minden ilyen egység megkivánja, hogy részecskéinek intervallumai, a szabadon hagyott fehér területek egymás között lehetőleg egyenlők s az egész egység méreteivel arányosak legyenek. Az oldal még nem a legnagyobb egység: a szemközi oldallal — házas-társával — összehangzó párrá kell kapcsolódnok.

Az oldal egységét leggyakrabban az u. n. kitüntető szedéssel szokták megzavarni. Az oldallal e célból más dukтусu betűkkel való megbontása elítélendő; ajánlatosabb a versál vagy a „kapitälchen“ alkalmazása; legszebb volna azonban a szavakat aláhúzni.

A szedés művészetének legnagyobb tere a címlapon nyílik. A címlap pontosan szimmetrikus beosztásától újabban gyakran eltérnek; s a címet szabadon, a lap egyik széléhez közel csoportosítják, a müncheniek geometriai formába szorítva, az angolok értelem szerint tagozva a sorokat.

A szedőre bízott nyomdadíszek alkalmazásában a lehető legnagyobb mérséklés ajánlandó. A tulajdonképpen való díszítés a könyvdiszítő művész feladata, s a szedőnek csak a legegyszerűbbre és legszükségesebbre kell szorítkoznia. Ne sutor ultra crepidam.

Czakó munkájának harmadik részében a könyvdiszítés és könyvillusztráció szerepét tárgyalja. Történetüket a rendelkezésre álló hely szűk voltánál fogva